

การใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช้างในประเทศไทย

นางสาวนัทมน คงเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-631-552-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

APPLICATION OF LAW CONCERNING ELEPHANT CONSERVATION
IN THAILAND

Miss Nuthamon Kongcharoen

คู่มือวิทยุโทรทัศน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Law

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-631-522-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช้างในประเทศไทย

โดย

นางสาวนันทน คงเจริญ

ภาควิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุئیย์ มัลลิกะมาลย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

Dr. B. -

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อึ้งสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Assoc. Prof. Dr. Chaiyaporn

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

Assoc. Prof. Dr. Suiey Mallickamaly

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุئیย์ มัลลิกะมาลย์)

Assoc. Prof. Dr. Chawal Thakorn

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชวาล ทักทิม)

Assoc. Prof. Dr. Panthap Rattanagorn

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปานเทพ รัตนากร)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

นิพนธ์ ทงเจริญ : การใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช้างในประเทศไทย (APPLICATION OF LAW CONCERNING ELEPHANT CONSERVATION IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ , 185 หน้า. ISBN 974-631-522-6

การวิจัยครั้งนี้ จุมนุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ช้างในประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ช้างในประเทศไทยมิให้สูญพันธุ์

ช้างในประเทศไทย แบ่งออกเป็นช้างป่าและช้างเลี้ยง ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับช้างคือปริมาณของช้างในปัจจุบันน้อยลง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการรุกรานของมนุษย์ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร การทำอันตรายแก่ช้างจนถึงขั้นเสียชีวิต ในขณะที่กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ช้างมีอยู่หลายฉบับ แต่กฎหมายดังกล่าวยังขาดประสิทธิภาพในด้านเนื้อหาของบทบัญญัติในด้านการบังคับใช้ ตลอดจนถึงในด้านสภาพบังคับของกฎหมาย

เพื่อเป็นการแก้ไข้ปัญหาของช้างที่เกิดขึ้น ควรที่จะมีการแก้ไข้กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยการยกเลิกพระราชบัญญัติรักษาช้างป่า พ.ศ.2464 ทั้งหมดยกเว้นส่วนที่เป็นการอนุรักษ์ช้างเผือก แก้ไขพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482 โดยการยกเลิกช้างออกจากการเป็นสัตว์พาหนะ เพื่อให้ช้างได้รับการคุ้มครองความพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 นอกจากนี้ รัฐจะต้องมีมาตรการอื่น ๆ ที่จะเข้ามามีส่วนในการแก้ไข้ปัญหา อาทิ การจัดให้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการที่มีผลต่อป่า และสัตว์ป่า และการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ช้างมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา..... 2537.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

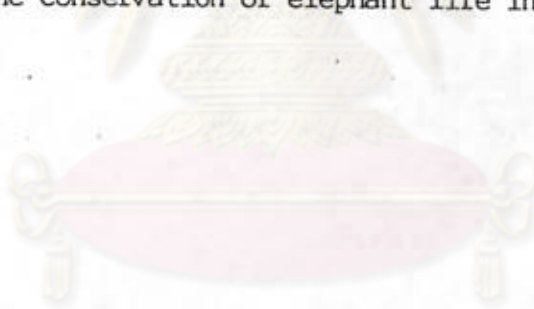
C370295 : MAJOR LAW

KEY WORD : ELEPHANT / CONSERVATION /APPLICATION OF LAW
NUTHAMON KONGCHAROEN : APPLICATION OF LAW CONCERNING ELEPHANT
CONSERVATION IN THAILAND. THESIS ADVISOR :
ASSO. PROF. SUNEE MALLIKAMARL, Ph.D. 185 pp. ISBN 974-631-522-6

The objective of this research is to study the preservation of elephant life in Thailand.

Elephant in Thailand is divided into two categories, i.e., wild elephant ; and domestic elephant. The existing problem of the elephant is the decrease of the number of elephant. The consequence of the problem comes from the invading of mankind caused severe impacts to elephant's inhabitat, sources of food and sometimes to life. There are a few laws and regulations relating to elephant conservation, but the context, enforcement and sanction of such legislations are ineffectiveness.

To solve elephant problems, the following laws and regulations should be reviewed, i.e., the Wild Elephant Conservation Act of B.E. 2464 should be withdrawn except the part to conserve "White Elephant" ; the word "Elephant" should be deleted from the Beast of Burden Act of B.E. 2482 in order that the elephant could be preserved under the Wildlife Conservation Act of B.E. 2535. Moreover, other measures such as the report of the Environmental Impact Assessment of the project which deems to create the impact to the forest and wildlife ; the promotion to encourage people participation towards the conservation of elephant life in Thailand, should be provided.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา	นิติศาสตร์	ลายมือชื่อนิสิต	กมลวรรณ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	[Signature]
ปีการศึกษา	2537	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	

กิตติกรรมประกาศ

ฉ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาสย์ ที่ได้ให้ความกรุณาแก่ผู้เขียนด้วยการให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทาง ภูมิหาย ตลอดจนแนวทางและความเหมาะสมในการเรียบเรียงเนื้อหาวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียน ขอโน้มกราบขอบพระคุณไว้อย่างสูง ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ท่านศาสตราจารย์ชายยศ เหมะรัชตะ ใน ฐานะประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ กราบขอบพระคุณ ดร.ชวาล ทัทภิกรณ์ ดร.ปานเทพ รัตนากร ในฐานะกรรมการฯ ที่ได้ให้ความกรุณาต่อผู้เขียน ตลอดจนให้ข้อคิด เห็นเพิ่มเติม และแนวทางในการเขียนของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านอาจารย์พิทยา หอมไกรลาส ที่ได้กรุณาสละ เวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำต่าง ๆ และนาย สัตว์แพทย์ปรีชา พวงคำ นายสัตวแพทย์สิทธิเดช มหาสาวิงกุล คุณวโรคา ชาลวาลา คุณ อุคม ตันวัฒนาชานากุล ที่ให้ข้อมูลและให้การช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลรายละเอียดเพื่อจัดทำ วิทยานิพนธ์

ผู้เขียนจะไม่ลืมหน้างานที่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจาก พี่ ๆ และเพื่อนรุ่น 29 และขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด บัณฑิตวิทยาลัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทะเบียน คณะ นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งสุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่สนับสนุน และให้กำลังใจจ านการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ลุล่วงมาด้วยดี และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ านทางวิชาการอยู่บ้าง ขอให้คุณค่าเหล่านี้ เป็นกุศลที่ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณ แต่ บิดามารดา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณา และให้ความสนับสนุนแก่ผู้ เขียน แต่หากวิทยานิพนธ์นี้มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้เขียนโน้มรับความ บกพร่องไว้แต่เพียงผู้เดียว

นัทมน คงเจริญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ซ
บทที่ 1	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
สมมติฐาน	6
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ทฤษฎีและแนวความคิด.....	8
บทที่ 2 สถานภาพของช้างไทย.....	32
ประเภทของช้างไทย.....	32
1. ช้างป่า.....	37
2. ช้างเลี้ยง.....	40
3. ข้อแตกต่างระหว่างช้างป่า และช้างเลี้ยง.....	45
สภาพปัญหาของช้าง.....	47
1. ช้างป่า.....	47
1.1 ปัญหาแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร.....	49
1.2 ปัญหาการถูกล่า.....	56
1.3 ปัญหาการถูกรบกวน.....	58

2. ช้างเลี้ยง.....	60
2.1 บัญญัติด้านสภาพความเป็นอยู่.....	61
2.2 บัญญัติด้านสภาพการทำงาน.....	67
2.3 บัญญัติด้านการรักษาพยาบาลและการขยาย.....	70
ผลกระทบจากช้าง.....	73
1. ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์.....	74
2. ผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่.....	76
3. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ.....	79
4. ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม.....	85
บทที่ 3 มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช้าง.....	85
มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ช้างป่า.....	85
1. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลกระทบ	
ถึงชีวิตและร่างกายของช้างป่า.....	88
1.1 การล่าช้างป่า.....	89
1.2 การครอบครองช้างป่า.....	101
1.3 การค้าช้างป่า.....	104
2. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวเพื่อการ	
คุ้มครองงานการดำรงชีวิตของช้างป่า.....	107
2.1 การจัดตั้งและการเพิกถอนพื้นที่อันเป็น	
ที่อยู่อาศัย.....	108
2.2 การห้ามมิให้บุคคลทั่วไปเข้าไปในเขตพื้นที่	
อยู่อาศัยของช้างป่า.....	111
2.3 การห้ามมิให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งใน	
เขตพื้นที่อยู่อาศัยของช้างป่า.....	114

2.4 การบำรุงรักษาปัจจัยในการดำรงชีวิตอยู่ ของช้างป่า.....	122
3. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการ ใช้ประโยชน์จากช้างป่า.....	124
3.1 การใช้ประโยชน์ที่ทาให้เปลี่ยนสถานะ เป็นช้างเลี้ยง.....	124
3.2 การใช้ประโยชน์โดยที่ยังคงสภาพเป็น ช้างป่า.....	127
4. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ เกี่ยวกับ ช้างป่า.....	130
4.1 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังจะ สูญพันธุ์.....	131
4.2 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535.....	136
มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายในการอนุรักษ์ช้างเลี้ยง...	138
1. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายของช้างเลี้ยง.....	138
2. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับปัจจัย ในการดำรงชีวิตอยู่ของช้างเลี้ยง.....	142
2.1 สภาพความเป็นอยู่.....	142
2.2 แหล่งอาหาร.....	142
2.3 การรักษาพยาบาล.....	148
3. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์จากช้างเลี้ยง.....	149

4. มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง	
การจัดระเบียบช่างเลี้ยง.....	151
4.1 การกำหนดหน้าที่ในการจดทะเบียน.....	152
4.2 การควบคุมดูแล.....	154
4.3 การเคลื่อนย้าย.....	158
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	161
บทสรุป.....	161
ข้อเสนอแนะ.....	168
รายการอ้างอิง.....	176
ภาคผนวก.....	182
ประวัติผู้เขียน.....	185

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ลักษณะแตกต่างของช้างแอฟริกาและช้างเอเชีย.....	33
ตารางที่ 2 จำนวนช้างเอเชีย.....	48
ตารางที่ 3 พื้นที่ป่าที่เหลือในป่าที่มีการสำรวจระดับประเทศ.....	50
ตารางที่ 4 จำนวนช้างในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.....	52
ตารางที่ 5 จำนวนช้างในเขตอุทยานแห่งชาติ.....	53
ตารางที่ 6 จำนวนช้างเลี้ยงในประเทศไทย.....	60
ตารางที่ 7 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าช้าง.....	80

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1	ขั้นตอนการส่งออก-นำเข้าชนิดพืชและสัตว์ในการควบคุม ของประเทศไทย.....	35
--------------	--	----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย